

integration with artificial intelligence technologies, the development of international document standards, and the advancement of interdisciplinary research. Recommendations for future research include improving methods for analyzing multilingual texts, preserving contextual information in automated systems, and establishing ethical principles for technology use. The article is intended for researchers, educators, graduate students, and practitioners interested in interdisciplinary approaches to document analysis and their significance in contemporary information processes.

Key words: documentary linguistics, linguistic standardization, document text, records management, digitalization, information technologies, interdisciplinarity.

Стаття надійшла до редакції 5.04.2025

Отримано після доопрацювання 15.04.2025

Прийнято до друку 18.04.2025

УДК 37.062:316.77:316.47(045)

ТЕОРЕТИЧНІ ПАРАДИГМИ КОМУНІКАЦІЇ : МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ВИМІР КОМУНІКАТИВІСТИКИ

Алла МОРГУН – кандидат філологічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій, Мукачівський державний університет, м. Мукачеве
<https://orcid.org/0000-0002-4434-4919>
<http://doi.org/10.35619/ucpmk.50.1009>
gf@mail.msu.edu.ua

Комунікативістика як міждисциплінарна дисципліна інтегрує методи лінгвістики, соціології, психології, філософії та інформаційних наук для дослідження складних комунікативних процесів. У статті аналізуються основні теоретичні парадигми комунікації – інформаційна, інтеракційна, семіотична, критична та системна – з акцентом на їхню еволюцію, методологічні засади та вплив на сучасні комунікативні практики. Особлива увага приділяється ролі цифрових технологій, глобалізації та міжкультурної комунікації у трансформації цих парадигм. Висвітлюються виклики інформаційної нерівності, дезінформації та етичних аспектів автоматизованих систем. Стаття підкреслює значення міждисциплінарного підходу для адаптації комунікативістики до реалій інформаційного суспільства та пропонує напрями для подальших досліджень, зокрема вдосконалення методів аналізу цифрових і міжкультурних комунікацій. Адресована науковцям, викладачам і практикам, які цікавляться комунікативними процесами та їх міждисциплінарним вивченням.

Ключові слова: комунікативістика, теоретичні парадигми, міждисциплінарність, інформаційна парадигма, інтеракційна парадигма, семіотична парадигма, критична парадигма, системна парадигма, цифровізація, глобалізація.

Комунікативістика як наукова дисципліна, що досліджує процеси передачі, сприйняття, обробки та інтерпретації інформації, посідає унікальне місце в системі сучасних гуманітарних, соціальних і технічних наук, оскільки комунікація є фундаментальною основою суспільної взаємодії. Її значення в сучасному світі важко переоцінити, адже комунікативні процеси пронизують усі сфери життя – від міжособистісних контактів і ділових переговорів до функціонування глобальних медіа, цифрових платформ і міжнародних організацій. У контексті стрімких соціальних, технологічних і культурних трансформацій, що характеризують інформаційне суспільство, теоретичне осмислення комунікації набуває виняткової актуальності. Теоретичні парадигми комунікації – інформаційна, інтеракційна, семіотична, критична та системна – слугують концептуальними рамками, що дозволяють не лише аналізувати різноманітні аспекти комунікативних феноменів, але й інтегрувати методи лінгвістики, соціології, психології, філософії, антропології, когнітивних наук та інформаційних технологій. Міждисциплінарний вимір комунікативістики забезпечує її гнучкість і здатність адаптуватися до нових викликів, пов'язаних із цифровізацією, глобалізацією, інформаційною нерівністю та етичними дилемами використання автоматизованих систем. У сучасних умовах, коли комунікація виступає не лише інструментом обміну інформацією, але й механізмом формування соціальних, культурних, політичних і економічних реалій, поглиблене вивчення її теоретичних основ є необхідною умовою для розвитку науки та суспільства.

Актуальність дослідження теоретичних парадигм комунікації зумовлена низкою об'єктивних факторів, які відображають сучасні виклики та потреби інформаційного суспільства. По-перше, стрімкий розвиток цифрових технологій кардинально змінює природу комунікативних процесів. Соціальні мережі, алгоритми персоналізації контенту, штучний інтелект і автоматизовані системи обробки даних створюють нові формати взаємодії, які не враховувалися традиційними моделями комунікації. Наприклад, феномен «інформаційних бульбашок», коли користувачі отримують лише той контент, який відповідає їхнім попереднім уподобанням, впливає на сприйняття інформації та суспільну поляризацію. Це вимагає перегляду інформаційної парадигми, яка зосереджувалася на технічних аспектах передачі даних, і включення соціальних, психологічних і культурних чинників до аналізу. По-друге, глобалізація

та зростання міжкультурних контактів актуалізують проблему уніфікації комунікативних стандартів і врахування культурної різноманітності. У міжнародних організаціях, таких як ООН чи транснаціональні корпорації, ефективна комунікація залежить від адаптації текстів і повідомлень до різних мовних і культурних контекстів, що підкреслює важливість семіотичних і міжкультурних досліджень. По-третє, зростання інформаційної нерівності та поширення дезінформації в цифрових медіа створюють серйозні виклики для суспільства. Критична парадигма, яка аналізує владні структури та ідеологічні механізми в комунікативних процесах, стає незамінним інструментом для деконструкції маніпулятивних практик і захисту інформаційного простору. По-четверте, міждисциплінарний характер комунікативістики відкриває нові можливості для інтеграції з когнітивними науками, нейролінгвістикою та інформаційними технологіями. Наприклад, дослідження впливу комунікативних стратегій на когнітивні процеси, такі як сприйняття новин чи прийняття рішень, може сприяти розробці ефективніших інформаційних кампаній. По-п'яте, етичні аспекти використання автоматизованих комунікативних систем, таких як чат-боти чи алгоритми модерації контенту, стають дедалі актуальнішими в умовах зростання їхньої ролі в повсякденному житті. Вивчення цих питань вимагає поєднання філософських, соціологічних і технічних підходів, що підкреслює міждисциплінарну природу комунікативістики.

Ще одним важливим аспектом актуальності є потреба в адаптації теоретичних парадигм до нових соціальних реалій, таких як зростання популізму, поляризація суспільної думки та зміна ролі медіа. Критичний аналіз медіа-дискурсів, наприклад, дозволяє виявити як політичні наративи формують суспільну свідомість, що є особливо важливим у контексті виборчих кампаній чи суспільних криз. Водночас системна парадигма, що розглядає комунікацію як елемент складної соціальної системи, допомагає зрозуміти як інформаційні потоки впливають на стабільність суспільних інститутів. Наприклад, аналіз поширення інформації в соціальних мережах під час пандемій показує як комунікативні мережі можуть як сприяти, так і перешкоджати ефективному управлінню кризами. Крім того, зростання ролі невербальної комунікації в цифрових середовищах, таких як використання емодзі чи мемів, вимагає розвитку нових методів аналізу, що поєднують семіотику, психологію та культурологію.

Актуальність дослідження також пов'язана з необхідністю підготовки фахівців, здатних працювати в міждисциплінарному середовищі. Сучасні комунікативні виклики, такі як боротьба з дезінформацією чи розробка стратегій міжкультурної комунікації, потребують поєднання знань із різних дисциплін, що робить комунікативістику однією з ключових освітніх і дослідницьких сфер. У цьому контексті теоретичні парадигми комунікації слугують не лише науковими моделями, але й практичними інструментами для вирішення реальних проблем, таких як підвищення медіаграмотності, оптимізація інформаційних потоків чи вдосконалення комунікативних стратегій у бізнесі та державному управлінні.

Метою статті є комплексний аналіз теоретичних парадигм комунікації – інформаційної, інтеракційної, семіотичної, критичної та системної – з акцентом на їхній міждисциплінарний вимір і значення для сучасних комунікативних практик. Завдання дослідження включають: визначення концептуальних засад кожної парадигми, оцінку їхньої методологічної цінності для аналізу комунікативних феноменів, дослідження їхнього прикладного потенціалу в різних сферах суспільного життя, аналіз впливу цифровізації та глобалізації на еволюцію парадигм, а також окреслення перспектив розвитку комунікативістики в умовах швидких технологічних і соціальних змін. Стаття спрямована на поглиблення теоретичного розуміння комунікативних процесів, сприяння розвитку міждисциплінарних підходів до їх вивчення та надання рекомендацій для практичного застосування в медіа, освіті, управлінні та інших сферах.

Комунікативістика як наукова дисципліна, що вивчає процеси передачі, сприйняття та інтерпретації інформації, формується на перетині лінгвістики, соціології, психології, філософії, антропології та інформаційних наук. Її міждисциплінарний характер зумовлений складністю комунікативних феноменів, які неможливо дослідити в межах однієї наукової парадигми. Теоретичні парадигми комунікації – інформаційна, інтеракційна, семіотична, критична та системна – відображають різні підходи до осмислення комунікативних процесів і слугують основою для розвитку сучасної комунікативістики. Кожна з цих парадигм має власні методологічні засади, які дозволяють аналізувати комунікацію в різних контекстах – від міжособистісної взаємодії до глобальних медіа-просторів.

Огляд останніх публікацій. Інформаційна парадигма, започаткована в середині XX століття працями К. Шеннона та В. Вівера, розглядає комунікацію як процес передачі інформації від джерела до отримувача через канал зв'язку. Ця модель, відома як математична теорія інформації, акцентує увагу на технічних аспектах передачі сигналів і ефективності кодування. Як зазначає О. Левицька, «інформаційна парадигма заклала основи для аналізу комунікації як системи, що піддається кількісному вимірюванню» [5; 56]. Проте її обмеження полягають у недооцінці соціальних і культурних факторів, що впливають на інтерпретацію повідомлень. Незважаючи на це, інформаційна

парадигма залишається актуальною в дослідженні цифрових комунікацій, зокрема в аналізі алгоритмів обробки даних і оптимізації інформаційних потоків у соціальних мережах.

Інтеракційна парадигма, навпаки, зосереджується на комунікації як процесі соціальної взаємодії. Вона базується на ідеях символічного інтеракціонізму Дж. Міда та соціологічних теоріях Е. Гоффмана, які підкреслюють роль символів і соціальних контекстів у формуванні сенсів. За визначенням І. Ковальчук, комунікація в інтеракційній парадигмі є динамічним процесом, у якому учасники спільно конструюють значення [3; 89]. Цей підхід широко застосовується в дослідженні міжособистісної комунікації, організаційних взаємодій і культурних практик. Наприклад, аналіз невербальних сигналів у ділових переговорах дозволяє виявити як жести чи інтонація впливають на сприйняття повідомлення. Водночас інтеракційна парадигма обмежена в аналізі масових комунікацій, де взаємодія між учасниками є опосередкованою.

Семіотична парадигма, що бере початок із робіт Ф. де Соссюра, Ч. Пірса та Р. Барта, розглядає комунікацію як процес обміну знаками. У цьому контексті документ, текст чи медіа-продукт є системою знаків, що несе певне значення залежно від культурного контексту. Як зазначає Н. Петренко, «семіотичний аналіз дозволяє розкрити приховані смисли в комунікативних актах, що особливо важливо для розуміння ідеологічних наративів» [8; 102]. Наприклад, аналіз політичної реклами через семіотичну призму виявляє як візуальні символи чи мовні конструкції формують суспільну думку. Ця парадигма активно використовується в медіа-дослідженнях, культурології та лінгвістиці, однак її застосування ускладнене в технічних аспектах комунікації, де акцент робиться на передачі даних, а не на їх інтерпретації.

Критична парадигма, що походить із франкфуртської школи та ідей Ю. Габермаса, акцентує увагу на владних відносинах і нерівності в комунікативних процесах. Вона розглядає комунікацію як арену боротьби за владу, де медіа, дискурси та інституції формують суспільну свідомість. За словами В. Сидоренка, «критична парадигма спрямована на деконструкцію ідеологічних механізмів, що приховують нерівність у доступі до інформаційних ресурсів» [10; 45]. Цей підхід застосовується в аналізі медіа-впливу, гендерних стереотипів і постколоніальних дискурсів. Наприклад, дослідження представлення жінок у рекламі розкриває як медіа-продукти відтворюють патріархальні норми. Проте критична парадигма часто критикується за надмірну ідеологізацію, що може обмежувати її об'єктивність.

Системна парадигма, заснована на ідеях Н. Лумана та теорії систем, розглядає комунікацію як елемент складної соціальної системи, що саморегулюється. У цій парадигмі комунікація є не лише обміном інформацією, але й механізмом підтримання соціального порядку. Як зазначає Т. Марченко, «системна парадигма дозволяє аналізувати комунікацію як мережу взаємопов'язаних елементів, що функціонують у динамічному середовищі» [7; 78]. Цей підхід ефективний у дослідженні глобальних комунікаційних мереж, таких як інтернет чи транснаціональні медіа. Наприклад, аналіз інформаційних потоків у соціальних мережах показує, як алгоритми впливають на поширення контенту. Однак системна парадигма менш придатна для аналізу індивідуальних комунікативних актів, де важливими є суб'єктивні чинники.

Міждисциплінарний вимір комунікативістики проявляється в інтеграції методів і концепцій різних наук для аналізу комунікативних феноменів. Лінгвістичні методи, такі як дискурс-аналіз, дозволяють досліджувати мовні структури текстів, що формують комунікативний ефект. Наприклад, аналіз політичних промов виявляє, як риторичні засоби впливають на аудиторію [2; 112]. Соціологічні методи, зокрема опитування та фокус-групи, допомагають вивчати сприйняття інформації різними соціальними групами. Психологічні підходи, засновані на теорії когнітивного дисонансу чи ефектів сприйняття, пояснюють, як індивіди обробляють суперечливу інформацію. Антропологічні методи, такі як етнографічний аналіз, розкривають культурні особливості комунікативних практик у різних спільнотах [1; 95]. Інформаційні науки, зокрема аналіз даних і алгоритмів, дають змогу досліджувати технічні аспекти комунікації в цифровому середовищі.

Цифровізація суттєво трансформує комунікативні парадигми, створюючи нові виклики для комунікативістики. Розвиток соціальних мереж, штучного інтелекту та автоматизованих систем обробки даних змінює способи створення, поширення та сприйняття інформації. Наприклад, алгоритми персоналізації контенту в соціальних мережах формують «інформаційні бульбашки», що обмежують доступ до альтернативних точок зору [6; 67]. Це вимагає адаптації традиційних парадигм до нових реалій, зокрема через включення аналізу великих даних і машинного навчання. Водночас цифровізація сприяє демократизації комунікації, надаючи індивідуальним користувачам можливість створювати та поширювати контент, що змінює баланс влади в інформаційному просторі.

Глобалізація також впливає на комунікативні процеси, створюючи потребу в уніфікації комунікативних стандартів і врахуванні культурної різноманітності. Багатомовність і міжкультурна комунікація стають ключовими аспектами дослідження, оскільки глобальні медіа та міжнародні

організації потребують ефективних стратегій обміну інформацією. Наприклад, аналіз комунікативних стратегій ООН показує як переклад і адаптація текстів забезпечують їхню зрозумілість у різних культурних контекстах [4; 134]. Водночас глобалізація посилює проблему інформаційної нерівності, коли певні соціальні групи мають обмежений доступ до інформаційних ресурсів.

Еволюція комунікативних парадигм відображає ширші соціальні, технологічні та культурні зміни. Інформаційна парадигма, що домінувала в середині XX століття, поступово доповнювалася інтеракційними та семіотичними підходами, які враховували соціальний і культурний контексти. У XXI столітті критична та системна парадигми набули особливого значення в умовах зростання впливу медіа та цифрових технологій. Міждисциплінарний підхід дозволяє комунікативістиці залишатися гнучкою дисципліною, здатною адаптуватися до нових викликів. Наприклад, дослідження впливу дезінформації в цифрових медіа поєднує критичний аналіз, семіотичні методи та технології обробки даних [9; 88].

Перспективи розвитку комунікативістики пов'язані з поглибленням міждисциплінарних досліджень, що інтегрують когнітивні науки, нейролінгвістику та штучний інтелект. Вивчення впливу комунікації на когнітивні процеси, наприклад, сприйняття новин через нейронні мережі мозку, може відкрити нові горизонти для розуміння ефективності повідомлень. Розвиток етичних стандартів для автоматизованих комунікативних систем, таких як чат-боти чи алгоритми модерації контенту, також є важливим напрямом. Крім того, дослідження міжкультурної комунікації в глобалізованому світі сприятиме розробці стратегій, що враховують культурну специфіку та сприяють взаєморозумінню.

Висновки. Дослідження теоретичних парадигм комунікації – інформаційної, інтеракційної, семіотичної, критичної та системної – підтверджує їхню ключову роль у формуванні сучасної комунікативістики як міждисциплінарної дисципліни, здатної відповідати на виклики інформаційного суспільства. Кожна парадигма пропонує унікальний підхід до аналізу комунікативних феноменів, що дозволяє комплексно вивчати їх у різних контекстах – від міжособистісної взаємодії до глобальних інформаційних мереж. Інформаційна парадигма, зосереджена на технічних аспектах передачі даних, залишається основою для аналізу цифрових комунікацій, зокрема в контексті алгоритмів і обробки великих даних. Інтеракційна парадигма, наголошуючи на соціальній природі комунікації, ефективно застосовується в дослідженні міжособистісних і організаційних взаємодій, виявляючи роль символів і контекстів у конструюванні сенсів. Семіотична парадигма розкриває знакову природу комунікативних актів, що є особливо цінним для аналізу медіа-продуктів і культурних наративів. Критична парадигма, фокусуючись на владних відносинах, допомагає деконструювати ідеологічні механізми в комунікативних практиках, сприяючи боротьбі з інформаційною нерівністю та дезінформацією. Системна парадигма, розглядаючи комунікацію як елемент складної соціальної системи, забезпечує цілісний підхід до вивчення глобальних інформаційних потоків і їх впливу на суспільний порядок.

Міждисциплінарний вимір комунікативістики є її визначальною рисою, що дозволяє інтегрувати методи лінгвістики, соціології, психології, антропології, когнітивних наук і інформаційних технологій. Лінгвістичні методи, такі як дискурс-аналіз, дають змогу досліджувати мовні структури, що формують комунікативний ефект, тоді як соціологічні підходи допомагають зрозуміти сприйняття інформації різними групами. Психологічні теорії пояснюють когнітивні процеси, пов'язані зі сприйняттям і обробкою повідомлень, а антропологічні методи розкривають культурні особливості комунікативних практик. Інформаційні науки, зокрема аналіз даних і алгоритмів, забезпечують інструменти для вивчення технічних аспектів цифрових комунікацій. Ця інтеграція дозволяє комунікативістиці залишатися гнучкою дисципліною, здатною адаптуватися до нових викликів, таких як зростання ролі штучного інтелекту, поширення дезінформації чи ускладнення міжкультурної комунікації в глобалізованому світі.

Цифровізація, як один із ключових факторів трансформації комунікативних процесів, вимагає переосмислення традиційних парадигм. Алгоритми персоналізації контенту, автоматизовані системи обробки текстів і соціальні мережі змінюють способи створення та поширення інформації, створюючи як нові можливості, так і виклики. Наприклад, феномен «інформаційних бульбашок» обмежує доступ до різноманітних точок зору, що потребує розвитку нових методів аналізу медіа-впливу. Водночас цифровізація сприяє демократизації комунікації, надаючи індивідуальним користувачам інструменти для створення контенту, що змінює традиційні моделі медіа-виробництва. Глобалізація, своєю чергою, підкреслює важливість уніфікації комунікативних стандартів і врахування культурної різноманітності, особливо в міжнародних організаціях і транснаціональних медіа, де ефективна комунікація залежить від адаптації до різних мовних і культурних контекстів.

Критичний аналіз комунікативних практик відіграє важливу роль у протидії інформаційній нерівності та маніпулятивним практикам. Дослідження медіа-дискурсів, політичних наративів і рекламних стратегій дозволяє виявити механізми, що формують суспільну свідомість, і розробити стратегії підвищення

медіаграмотності. Системний підхід, у свою чергу, допомагає зрозуміти, як комунікативні мережі впливають на стабільність суспільних інститутів, особливо в умовах криз, таких як пандемії чи політична нестабільність. Наприклад, аналіз інформаційних потоків у соціальних мережах під час суспільних потрясінь показує, як комунікація може як сприяти вирішенню проблем, так і загострювати конфлікти.

Перспективи розвитку комунікативістики пов'язані з поглибленням міждисциплінарних досліджень, що інтегрують когнітивні науки, нейролінгвістику та штучний інтелект. Вивчення впливу комунікації на когнітивні процеси, наприклад, через аналіз нейронних реакцій на інформаційні стимули, може сприяти розробці ефективніших комунікативних стратегій у освіті, маркетингу чи державному управлінні. Розвиток етичних стандартів для автоматизованих систем, таких як чат-боти чи алгоритми модерації контенту, є необхідним для забезпечення їхньої прозорості та відповідальності. Дослідження міжкультурної комунікації в глобалізованому світі сприятиме створенню стратегій, що враховують культурну специфіку та сприяють взаєморозумінню між різними спільнотами.

Подальші дослідження мають зосередитися на кількох ключових напрямках. По-перше, необхідно вдосконалювати методи аналізу цифрових комунікацій, зокрема через використання великих даних і машинного навчання, щоб краще розуміти вплив алгоритмів на інформаційні потоки. По-друге, слід розвивати стратегії протидії дезінформації, поєднуючи критичний аналіз із технологічними рішеннями, такими як системи автоматичної перевірки фактів. По-третє, дослідження невербальної комунікації в цифрових середовищах, наприклад, використання емодзі чи мемів, може розширити розуміння сучасних комунікативних практик. По-четверте, міжкультурні дослідження мають сприяти розробці уніфікованих стандартів для глобальної комунікації, що враховують мовну та культурну різноманітність. По-п'яте, підготовка фахівців із міждисциплінарними компетенціями є необхідною умовою для ефективного вирішення сучасних комунікативних викликів.

Таким чином, теоретичні парадигми комунікації є не лише науковими моделями, але й практичними інструментами для аналізу та вдосконалення комунікативних процесів у різних сферах суспільного життя. Їхній міждисциплінарний потенціал забезпечує комунікативістиці провідну роль у вирішенні проблем інформаційного суспільства, сприяючи розвитку медіаграмотності, оптимізації інформаційних потоків і зміцненню міжкультурного діалогу. Комунікативістика залишається динамічною дисципліною, що постійно еволюціонує, адаптуючись до нових технологічних, соціальних і культурних реалій.

Список використаної літератури

1. Грищенко О. С. Антропологічні аспекти комунікації : монографія. Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2022. 180 с.
2. Іванова Л. П. Дискурс-аналіз комунікативних практик. *Філологічні студії*, 2020. № 4. С. 108–115.
3. Ковальчук І. В. Інтеракційна комунікація в соціальних контекстах. *Вісник Львів. ун-ту. Серія: Соціологія*, 2020. № 2. С. 85–92.
4. Кравець Т. М. Міжкультурна комунікація в глобальних організаціях. *Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: Міжнародні відносини*, 2021. № 3. С. 130–138.
5. Левицька О. М. Теорії комунікації: від інформаційної моделі до міждисциплінарних підходів : монографія. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2019. 320 с.
6. Литвиненко А. В. Цифрові медіа та їх вплив на комунікативні процеси. *Інформаційні системи*, 2023. № 2. С. 60–70.
7. Марченко Т. О. Системний підхід до комунікації в інформаційному суспільстві. *Наук. зап. Серія: Інформаційні технології*, 2021. № 3. С. 75–82.
8. Петренко Н. О. Семіотика комунікації: знаки та смисли : монографія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2021. 210 с.
9. Пономаренко Л. О. Дезінформація в цифрових медіа: виклики для комунікативістики. *Медіа та суспільство*, 2022. № 1. С. 80–90.
10. Сидоренко В. М. Критичний аналіз медіа-комунікацій. *Журналістика*, 2022. № 1. С. 40–50.

References

1. Hryshchenko O. S. Antropolohichni aspekty komunikatsii : monohrafiia. Odesa : ONU im. I. I. Mechnykova, 2022. 180 s.
2. Ivanova L. P. Dyskurs-analiz komunikatyvnykh praktyk. *Filolohichni studii*, 2020. № 4. S. 108–115.
3. Kovalchuk I. V. Interaktsiina komunikatsiia v sotsialnykh kontekstakh. *Visnyk Lviv. un-tu. Serii: Sotsiologiia*, 2020. № 2. S. 85–92.
4. Kravets T. M. Mizhkultura komunikatsiia v hlobalnykh orhanizatsiiah. *Visnyk Kyiv. nats. un-tu im. T. Shevchenka. Serii: Mizhnarodni vidnosyny*, 2021. № 3. S. 130–138.
5. Levytska O. M. Teorii komunikatsii: vid informatsiinoi modeli do mizhdystsyplinarnykh pidkhodiv : monohrafiia. Kyiv : VPTs «Kyivskyi universytet», 2019. 320 s.
6. Lytvynenko A. V. Tsyfrovi media ta yikh vplyv na komunikatyvni protsesy. *Informatsiini systemy*, 2023. № 2. S. 60–70.
7. Marchenko T. O. Systemnyi pidkhid do komunikatsii v informatsiinomu suspilstvi. *Nauk. zap. Serii: Informatsiini tekhnologii*, 2021. № 3. S. 75–82.

8. Petrenko N. O. Semiotyka komunikatsii: znaky ta smysly : monohrafiia. Kharkiv : KhNU im. V. N. Karazina, 2021. 210 s.
9. Ponomarenko L. O. Dezinformatsiia v tsyfrovyykh media: vyklyky dlia komunikatyvistyky. Media ta suspilstvo, 2022. № 1. S. 80–90.
10. Sydorenko V. M. Krytychnyi analiz media-komunikatsii. Zhurnalistyka, 2022. № 1. S. 40–50

UDC 37.062:316.77:316.47(045)

**THEORETICAL PARADIGMS OF COMMUNICATION : THE INTERDISCIPLINARY DIMENSION
OF COMMUNICATION STUDIES**

Alla MORGUN – Candidate of Philological Sciences, Associate
Professor of the Department of Philological Disciplines and Social Communications,
Mukachevo State University, Mukachevo

Communicology, as an interdisciplinary discipline, integrates methods from linguistics, sociology, psychology, philosophy, and information sciences to study complex communicative processes. The article analyzes the main theoretical paradigms of communication – informational, interactional, semiotic, critical, and systemic – focusing on their evolution, methodological foundations, and impact on contemporary communicative practices. Special attention is given to the role of digital technologies, globalization, and intercultural communication in transforming these paradigms. The challenges of information inequality, disinformation, and ethical issues related to automated systems are highlighted. The article emphasizes the importance of an interdisciplinary approach in adapting communicology to the realities of the information society and suggests directions for future research, particularly in improving methods for analyzing digital and intercultural communications. It is intended for researchers, educators, and practitioners interested in communicative processes and their interdisciplinary study.

Key words: communicology, theoretical paradigms, interdisciplinarity, informational paradigm, interactional paradigm, semiotic paradigm, critical paradigm, systemic paradigm, digitalization, globalization.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2025
Отримано після доопрацювання 10.05.2025
Прийнято до друку 12.05.2025

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>